

терский учет. – 2004. – №34. 4. Наказ Мінстату від 29.12.1995 № 352 “Про затвердження типових форм первинного обліку”. 5. Наказ Мінстату “Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів” від 21.06.1996 № 193. 6. Маренич Т. Організація обліку внутрішньогосподарських відносин в умовах комерціалізації // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №7. – С.29–34. 7. Постанова Національного банку України від 03.12.2003 № 514 “Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями”. 8. Постанова Національного банку від 15.12.2004 № 639 “Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах”. 9. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2005. – 714 с.

УДК 657.412.1

В.К. Макарович

Закарпатський державний університет,
кафедра обліку і аудиту

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

© Макарович В.К., 2007

Розглянуто формування резервів сумнівних боргів в умовах реформування бухгалтерського обліку в Україні із врахуванням міжнародного досвіду, економічну сутність резервів сумнівних боргів як економічну категорію та методику їх створення. Особливу увагу приділено виявленню переваг та недоліків в нормативному законодавстві країни, які існують сьогодні, стосовно методів оцінювання дебіторської заборгованості на дату балансу.

The article is dedicated to the problems of resources of doubtful debts creations in conditions of accounting transformations in Ukraine, taking into consideration international experience. Economic nature of resources of doubtful debts as economic category and methodology of their creating are viewed there. Special attention is focused on advantages and disadvantages in the legislations of the country present for today concerning valuation methods of receivables at the balance date.

Постановка проблеми. Успішне розв'язання стратегічного завдання становлення і розвитку ринкових відносин в Україні значною мірою базується на перебудові і вдосконаленні форм і методів бухгалтерського обліку. Зростаюча інтернаціоналізація господарських зв'язків виробничих суб'єктів, своєю чергою, обумовлює необхідність інтегрування бухгалтерського обліку в систему міжнародної практики обліку.

Якісно нові вимоги до підвищення ефективності обліку і відображення у звітності фінансових та виробничих активів підприємств визначають всебічне осмислення і введення в практику обліку якісно нового об'єкта обліку – резерву сумнівних боргів. Ця категорія певною мірою є новою для господарської практики обліку в Україні, а також недостатньо вивченою і не до кінця розробленою. Але, незважаючи на це, в реальному житті стикається з нею доводиться щораз частіше, що підтверджує актуальність та необхідність дослідження цієї ділянки облікового процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні методика і принципи формування резервів сумнівних боргів є об'єктом пильного вивчення економічної науки і практики. Вагомий внесок у вирішення цієї проблеми зробили такі вітчизняні вчені-економісти, як: В. Костюченко, Г. Шаповалова, О. Петрик, О. Кисельова, А.М Карбовник, Г. Нешкерська, В.В. Нарежний, Грачова Р. та інші.

Крім того, було захищено дисертаційні роботи на здобуття ступеня кандидата економічних наук, в яких розглядали проблему обліку розрахунків підприємств з дебіторами: І.О. Власова, Сурніна К.С., Василич О.О., Кузнецова С.А., Береза С.Л.

У цих роботах подано рекомендації щодо удосконалення обліку окремих елементів системи розрахунків з дебіторами. Зокрема, І.О. Власова більшу увагу звертає на значення облікової політики при обліку дебіторської заборгованості та формуванні резерву сумнівних боргів [5]; А. Карбовник здійснює акцент під час дослідження цієї тематики на методи управління дебіторською заборгованістю [6]; Р. Грачова досліджує відображення резерву сумнівних боргів на рахунках бухгалтерського обліку та відображення його у фінансовій звітності [7].

У той самий час у більшості робіт неповною мірою описано критичний аналіз існуючих теоретико-методологічних основ і практичної багатоаспектистості формування резервів сумнівних боргів, недостатню увагу приділено питанням вдосконалення методології та практики їх створення і використання.

Цілі статті. Ця стаття присвячена дослідженням теоретичних питань формування резерву сумнівних боргів стосовно дебіторської заборгованості за реалізовані товари, роботи, послуги. Основною метою статті є теоретичне обґрунтування методів формування резервів сумнівних боргів та відображення їх у звітності.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені такі завдання: розкрити економічну сутність резервів сумнівних боргів як економічної категорії, їх зміст і значення в ринкових умовах господарювання; науково обґрунтувати та проаналізувати методи формування резерву сумнівних боргів згідно з міжнародним досвідом та вітчизняною практикою; на основі аналізу діючої методики формування резервів сумнівних боргів визначити напрями удосконалення умов створення резервів на різних рівнях управління підприємством.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові розробки за тематикою дослідження.

Основний матеріал. Доходи від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг визнаються отриманими в момент продажу, незалежно від дати оплати. За тією ж сумою доходів відображається первісна (історична) дебіторська заборгованість. Однак потрібно врахувати, що не всі доходи наберуть форму активів, тобто не всі заборгованості перед підприємством будуть погашені. Згідно з чим, у разі виникнення на підприємстві безнадійної заборгованості, вона має бути вирахувана зі складу доходів підприємства. Відповідно до вищенаведеного твердження П(С)БО10 “Дебіторська заборгованість” регламентує відображення у звітності поточної дебіторської заборгованості за чистою реалізаційною вартістю [3, п. 7].

Чиста реалізаційна вартість – це вартість поточної дебіторської заборгованості мінус резерв сумнівних боргів [3, п. 4].

Такий підхід відповідає одному з основних принципів бухгалтерського обліку – принципу обачності (застосування в бухгалтерському обліку методів оцінювання, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов’язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства).

Слово “резерв” походить від латинського “reservo” – зберігаю. В узагальненому вигляді резерв – це запас будь-чого, що створюється або зберігається до настання певних подій, з якими пов’язана необхідність залучення того, що було зарезервовано [4, с. 24].

Резервування майбутніх фінансових результатів – наслідок необхідності забезпечити постійну та безперервну роботу підприємства навіть у разі виникнення екстремальних ситуацій [8, с. 9–10].

Створення резервів випливає з принципу “постійно діючого підприємства”, оскільки підприємство планує тривале продовження своєї діяльності, то йому знадобляться певні резерви, які дадуть змогу покрити можливі майбутні збитки.

Резерв сумнівних боргів є категорією, яка найчастіше використовується з оцінювальних резервів, та порядок його створення і використання традиційно породжує велику кількість суперечок. Пов’язано це, з одного боку, з тим, що у вітчизняній економіці проблема неплатежів протягом останніх років так чи інакше стосувалась усіх, а частка сумнівної заборгованості наближалась до абсолютноного рівня. З іншого боку, цей вид резервів не впливає на величину оподатковуваного прибутку, і відповідно факт його створення втрачає свою важливість та істотність не тільки для держави в особі контролюючих органів, але й для самого підприємства, його засновників та інвесторів [5, с. 95].

Резерв сумнівних боргів створюється за результатами проведення інвентаризації заборгованості підприємства. Оцінювання заборгованості при цьому полягає в прийнятті рішення про те, чи можливо вважати її сумнівною.

Отже, за дебіторською заборгованістю, пов'язаною з реалізацією продукції, яка є сумнівною, для відображення реального фінансового стану підприємства створюється резерв сумнівних боргів.

Згідно з національними стандартами, під сумнівною розуміють поточну заборгованість, стосовно якої існують сумніви щодо її погашення боржником [3, п. 4].

Безнадійна заборгованість – це поточна заборгованість, щодо якої існує впевненість в її непогашенні дебітором, або закінчився строк позовної давності (3 роки).

У міжнародній практиці існують два методи списання безнадійних боргів: метод прямого списання та метод нарахування резерву.

Результати порівняння методів наведені в таблиці [5, с. 91–92].

Порівняльна характеристика методів списання безнадійних боргів

Сутність методу обліку безнадійних боргів	Переваги	Недоліки
Метод прямого списання		
Попередня оцінка і записи безнадійних боргів не здійснюються. Безнадійний борг відбивається на рахунках у той період, коли вірогідно відомо, що рахунок не буде оплачений	Простий у використанні	Досить складно визначити момент часу, коли дебіторську заборгованість можна вважати безнадійною Порушується принцип відповідності доходів і витрат періоду Дебіторська заборгованість у балансі не може бути оцінена по чистій вартості реалізації
Метод нарахування резерву		
Оцінка очікуваної величини безнадійних боргів здійснюється на основі загальної дебіторської заборгованості з використанням двох підходів:		
1. Враховуючи дані Звіту про фінансові результати – на основі загальної величини реалізації (як відсоток від загальної величини реалізації)	Обумовлює виникнення витрат по безнадійних боргах, побічно скоро чує дебіторську заборгованість у той період, коли буде зроблена реалізація продукції Дотримання принципу відповідності доходів і витрат Початкове сальдо рахунка "Резерв сумнівних боргів" ігнорується, оскільки витрати по безнадійних боргах оцінюються у взаємозв'язку з номінальною сумою продажів	Відносна складність розрахунків Відносна оцінка резерву сумнівних боргів
2. Враховуючи дані Балансу – на основі загальної кількості рахунків, що підлягають одержанню Сума резерву розраховується як добуток відсотка безнадійних боргів у загальному обсязі дебіторської заборгованості по рахунках за минулі періоди і величини дебіторської заборгованості по рахунках поточного року Відсоток безнадійних боргів може бути розрахований на основі: * усієї суми дебіторської заборгованості по рахунках * ідентифікованої дебіторської заборгованості по рахунках, згрупованих за термінами оплати	Обумовлює дотримання принципу обачності Одержання найбільш точної поточної вартості дебіторської заборгованості в Балансі	Недотримання принципу відповідності витрат по сумнівних і безнадійних боргах і доходів у періоді, у якому була зроблена реалізація Складність розрахунків

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку передбачають створення резерву сумнівних боргів на підставі професійної думки керівництва підприємства про питому вагу сумнівних і безнадійних боргів у валовій сумі дебіторської заборгованості минулих років (за методом періодизації дебіторської заборгованості) [4].

Економічний зміст резерву сумнівних боргів, відповідно до національних стандартів, полягає в уточненні дебіторської заборгованості.

Отже, резерв сумнівних боргів слугує для відображення дебіторської заборгованості в тій сумі, яку можна реально повернути боржниками, тобто є активом підприємства (здатна принести економічні вигоди).

Згідно з П(С)БО10 величина резерву сумнівних боргів визнається одним із трьох способів [3, п. 8]:

1) враховуючи платоспроможність окремих дебіторів. Цей метод доцільно використовувати у разі, якщо підприємство має обмежену кількість дебіторів;

2) на підставі класифікації дебіторської заборгованості. Використовується, якщо підприємство має велику кількість дебіторів;

3) враховуючи питому вагу безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції на умовах подальшої оплати. Передбачений винятково для дебіторської заборгованості, пов'язаної з реалізацією товарів, робіт, послуг.

Потрібно відзначити, що метод і терміни нарахування резерву сумнівних боргів підприємство обирає самостійно, як елемент облікової політики.

Розрахувати резерв сумнівних боргів доцільно перед складанням звітності, а використовуватися він буде протягом звітного року за потреби або перед складанням звітності.

За всіх способів величина резерву сумнівних боргів визначається як добуток суми дебіторської заборгованості на коефіцієнт сумнівності. Різниця у способах полягає лише у тому, які суми дебіторської заборгованості беруть участь у розрахунку і як визначається коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності показує частку дебіторської заборгованості, щодо повернення якої у підприємства є сумніви. Але навіть щодо повернення дебіторської заборгованості, термін оплати якої ще не настав, у загальному випадку у кредитора є деякі сумніви, оскільки всі безнадійні борги спочатку проходили і цю стадію.

Під час визначення величини резерву сумнівних боргів, враховуючи платоспроможність окремих дебіторів, підприємство на дату складання фінансової звітності повинно провести вивчення платоспроможності за кожним дебітором і вивести за ними індивідуальний коефіцієнт сумнівності, за яким потім визначатимуть суму резерву за цією заборгованістю. Сума резервів за кожним дебітором дасть загальну суму резерву сумнівних боргів за підприємством.

При цьому методі, на нашу думку, для визначення суми резерву сумнівних боргів коефіцієнт сумнівності має багато в чому суб'єктивний характер і ступінь точності результату залежить від наявності достовірної інформації про дебіторів і від кваліфікації експерта. Варто відмітити, що у П(С)БО10 цей метод описаний не дуже ретельно. Тому у цьому випадку доцільно звернутися до міжнародних стандартів.

Згідно з М(С)БО32 “Фінансові інструменти: розкриття і надання інформації” [4] альтернативним підходом є спрощений метод визначення резерву сумнівних боргів, згідно з яким резерв визначається як добуток загальної суми дебіторської заборгованості за продукцію на загальний коефіцієнт сумнівності, що фактично склався за останні роки. Коефіцієнт сумнівності за цього способу визначається як частка від ділення фактичних сум витрат підприємства від списання безнадійної заборгованості за останні роки на загальну суму реалізації за ті самі роки. Такий спосіб безумовно має свої переваги, однак Національними стандартами він не передбачений. Спосіб, передбачений П(С)БО10, припускає оцінювання резерву, враховуючи платоспроможність не попередніх, не інших, а теперішніх окремих дебіторів, що обліковуються на дату балансу.

У разі використання методу оцінки резерву сумнівних боргів, враховуючи платоспроможність окремих дебіторів, підприємству потрібно володіти достовірною інформацією про фінансовий стан своїх основних клієнтів, та, як наслідок, оцінити можливість несплати боргів та створити конкретні

цільові резерви. Отримання такої інформації не завжди є можливим, тому підприємствам України, на нашу думку, доцільніше використовувати метод класифікації дебіторської заборгованості.

Зміст методу класифікації дебіторської заборгованості полягає у тому, що вся дебіторська заборгованість підприємства, яка не була віднесена до безнадійної, групується за строками її непогашення (несплати) зі встановленими коефіцієнтами сумнівності для кожної групи. Логіка цього способу полягає в тому, що чим більше прострочена дебітором оплата за продукцію, тим більше сумнівів (за інших рівних умов) є у підприємства щодо оплати цих сум.

У 2003 р. до нормативної бази бухгалтерського обліку України було внесено ще один метод нарахування резерву сумнівних боргів, враховуючи питому вагу безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції (товарів, роботи, послуг) на умовах подальшої оплати. Суть методу полягає в тому, що визначають за кілька років загальну суму чистого доходу від реалізації продукції (товарів, роботи, послуг) і загальну суму дебіторської заборгованості, визнаної безнадійною. У результаті коефіцієнт сумнівності розраховується як сума відношення загальної суми дебіторської заборгованості, визнаної безнадійною, до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, роботи, послуг).

Однак у П(С)БО існують деякі суперечності. Так, П(С)БОЗ „Звіт про фінансові результати” чистим доходом від реалізації продукції, товарів, роботи, послуг називає дохід за вирахуванням ПДВ та інших непрямих доходів, а безнадійна заборгованість, як відомо, включає в себе ПДВ. Виходить, що для розрахунку коефіцієнта сумнівності беруть показники, які не можна зіставити. Отже, на нашу думку, в цьому випадку не потрібно з доходу вилучати зазначені податки. Інакше коефіцієнт сумнівності буде помітно перекручений.

Всі розглянуті методи оцінювання резерву сумнівних боргів мають переваги і недоліки:

1. Оцінювання резерву методом класифікації дебіторської заборгованості хоч і досить складне у технічному виконанні, але ґрунтуються на фактичних даних підприємства, що є у розпорядженні бухгалтера. З іншого боку, при цьому методі коефіцієнт сумнівності визначений за даними попередніх періодів і за заборгованостями інших дебіторів, механічно поширюється на дебіторську заборгованість звітного року, що може викликати сумніви у достовірності результатів.

2. Оцінювання резерву, враховуючи платоспроможність окремих дебіторів, навпаки, ґрунтуються на аналізі платоспроможності конкретних дебіторів станом на дату балансу, що загалом викликає до них більшу довіру. З іншого боку, цей метод трудомісткий і вимагає наявності повної та достовірної інформації про фінансовий стан і ступінь платоспроможності дебіторів, що в наших умовах досить проблематично.

3. Оцінювання резерву, враховуючи питому вагу безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції на умовах подальшої оплати, відрізняється простотою в розрахунках, однак цей резерв можна створювати винятково на дебіторську заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги.

Будь-які активи, за якими не очікується у майбутньому економічних вигод, не повинні обліковуватися на балансі підприємства і підлягають списанню. Під час списання безнадійної дебіторської заборгованості та обліку резерву сумнівних боргів П(С)БО10 дотримуються одного з основних принципів підготовки фінансової звітності – принципу нарахування і відповідності доходів і витрат. Згідно з цим принципом для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно зіставити доходи звітного періоду з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображені в обліку та звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей.

З цього приводу доречним вважаємо проілюструвати досвід Росії щодо нарахування та використання резерву сумнівної заборгованості. Законодавством Російської Федерації витрати на формування резерву сумнівних боргів зменшують об'єкт оподаткування податком на прибуток. Щоб усунути можливість необґрутованого збільшення ризику неповернення боргу з метою максимального зменшення податкової бази, встановлено чіткий порядок обчислення резерву сумнівних боргів залежно від терміну виникнення сумнівної заборгованості.

До суми створюваного резерву долучається:

- за сумнівною заборгованістю з терміном виникнення більше 90 днів – повна suma виявленої на основі інвентаризації заборгованості;

- за сумнівною заборгованістю з терміном виникнення від 45 до 90 днів – 50 % від суми виявленої на основі інвентаризації заборгованості.

Сумнівна заборгованість з терміном виникнення до 45 днів не збільшує суму створюваного резерву.

З метою уникнення зловживань з боку керівника та бухгалтера підприємства щодо суми створюваного резерву законодавством Росії встановлено граничний його рівень: загальна сума створюваного резерву сумнівних боргів не може перевищувати 10 відсотків від виручки звітного (податкового) періоду [8, с. 110].

На жаль, в Україні резерв сумнівних боргів абсолютно не впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток.

Висновки. Важливим є розуміння того, що формування резерву сумнівних боргів повинно забезпечити дотримання одного із основних принципів підготовки фінансової звітності – принципу обачності, згідно з яким сума оцінювання активів і доходів підприємства не повинна бути завищеною.

Безнадійна дебіторська заборгованість повинна вираховуватись зі складу доходів підприємства. Для оцінювання дебіторської заборгованості на дату балансу і формування резерву сумнівних боргів ПСБО10 передбачено три методи: враховуючи платоспроможність окремих дебіторів; на підставі класифікації дебіторської заборгованості; враховуючи питому вагу безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції на умовах подальшої оплати.

Керівництво підприємства має свободу вибору одного із методів оцінювання дебіторської заборгованості, що відображається в обліковій політиці суб'єкта господарювання. Кожен із методів відповідно має свої переваги і недоліки. Так, метод оцінювання резерву, який ґрунтуються на платоспроможності дебіторів, доцільно використовувати тільки для підприємств, які мають обмежене коло постійних покупців, з якими налагоджено довірчі відносини і щодо фінансового стану яких є достовірна інформація. Метод питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції доцільно використовувати на підприємствах, де більшу питому вагу у дебіторській заборгованості становить заборгованість за товари, роботи, послуги. У всіх інших випадках більше застосовуваним є метод, який ґрунтуються на класифікації дебіторської заборгованості.

В П(С)БО10 не визначений точний порядок визнання дебіторської заборгованості сумнівною; відсутній перелік достатніх документів, необхідних для підтвердження фактів сумнівності, безнадійності. Водночас немає вказівки на самостійне визнання підприємством тієї чи іншої заборгованості сумнівною.

Отже, невизначеність деяких нормативних положень щодо формування резерву сумнівних боргів диктує необхідність перегляду вітчизняної методики їх створення.

Напрямками такого перегляду можуть бути:

- у разі нарахування резерву сумнівних боргів і визначення коефіцієнта сумнівності, ми вважаємо, що немає сенсу робити розрахунок для класифікації дебіторської заборгованості за фактичними даними за останній півроку (як це рекомендується в додатку до П(С)БО10), оскільки судові розгляди щодо безнадійної дебіторської заборгованості можуть інколи тривати і більше одного року. Тому для визначення коефіцієнта сумнівності аналіз безнадійної заборгованості потрібно проводити за 1–3 роки, а відповідні корегування вносити після закінчення фінансового року;
- варто врахувати міжнародний досвід з питань формування резерву сумнівних боргів і вдосконалити чинне законодавство країни.

Враховуючи викладене, потрібно зазначити, що операції стосовно нарахування резерву сумнівних боргів і списання сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, які впливають на величину витрат звітного періоду, відображається винятково в бухгалтерському обліку (а не податковому) підприємства.

Відображення оцінки сумнівної та безнадійної заборгованості згідно з податковим законодавством потребує подальшого дослідження.

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996–ХIV. 3. ПСБО1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” від 31.03.1999 р. № 87 (зі змінами і доповненнями). 4. ПСБО10 “Дебіторська заборгованість” від 08.10.1999 р. № 237 (зі змінами і

доповненнями). 5. Ценклер Н.І., Макарович В.К. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – Ужгород: Ліра, 2006. – 170 с. 6. Власова І.О. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами. – Донецьк, 2005. – 193 с. 7. Грачова Р. Найсумнівніша стаття номера // Дебет-Кредит – № 3/2002. – С. 17–21. 8. Карбовник А.М. Деякі аспекти управління дебіторською заборгованістю та їх вплив на джерела формування оборотних активів// Фінанси підприємств. – № 9/2001. 9. Нарежний В.В. Формирование и использование резервов. – М.: ЗАО “Издательский дом “Главбух”, 2002. – 224 с.

УДК 06.71.17

Л.І. Марущак

Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулноя, кафедра економічної кібернетики

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

© Марущак Л.І., 2007

Розкрито важливість виробничих запасів на підприємствах як невід'ємної складової виробничого процесу. Основну увагу сконцентровано на аналізі публікацій відомих вчених-економістів щодо економічної сутності виробничих запасів.

Importance of manufacture resources on the factories is exposed as an inalienable constituent of productions process. Basic attention is accented on analysis publishing of scientists economical sciences about substance of manufacture resources.

Постановка проблеми. Перед суспільством за ринкових відносин постає низка економічних проблем, яким необхідно дати наукову класифікацію і виділити з них головну. Це такі проблеми нашої економіки, як оподаткування, питання власності, ринку, стабілізації фінансової системи. І все ж можна стверджувати, що ці та інші важливі проблеми є частковим відображенням однієї глобальної проблеми ресурсів, яка є матеріальною основою всіх наявних проблем удосконалення економічних відносин.

Все більші потреби людства і обмежені можливості нашої планети щодо їхнього задоволення лежать в основі головної проблеми. У зв'язку з цим першочергового значення в економіці набуває проблема ефективного використання ресурсів.

Різноманітність асортименту виготовленої продукції на підприємствах передбачає використання великої кількості виробничих запасів, а це, своєю чергою, ускладнює їхній облік та потребує підвищеної відповідальності за його організацією. Дослідження цього питання підтверджує його актуальність.

Аналіз досліджень і публікацій. Так, питання сутності запасів висвітлюють у своїх працях такі видатні вчені-економісти, як А.С. Безрукіх, Ф.Ф. Бутинець, З.В. Гуцайлюк, О.С. Ємельянов, Л.В. Ліберман, Т.І. Лук'янець, В.Д. Новодворський, А.І. Олійник, М.С. Пушкар, Л.І. Рибальченко, І.І. Сахарцева, П.С. Смоленюк, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, С.І. Юр'єва.

Цілі статті – дослідження економічної сутності виробничих запасів та їхнього складу, висвітлення їхнього зв'язку з нормативною базою на галузевому рівні.

Основний матеріал. У навчальній літературі часто використовують різні поняття, які пов'язані із запасами, проте кожне із них має певне значення, особливе тлумачення. До цих понять належать “предмети праці”, “економічні ресурси”, “матеріальні ресурси”, “запаси”, “товарно-виробничі запаси”, “виробничі запаси”.

Єдиний підхід у застосуванні цих економічних категорій буде досягнуто, якщо ці поняття знайдуть точне визначення у П(С)БО 9 “Запаси”, як одному з найважливіших документів, що регламентує їх облік. Сьогодні ж у П(С)БО 9 “Запаси” наводиться лише пояснення терміна “запаси”.